

Työterveyslaitos

Työterveyslaitos Työtäpäivää-podcast tekstivastine

Erikoisjakso: Mihin sitä työterveyshuoltoa oikein tarvitaan?

Juha Hietanen (JH):

Miten tärkeä osa sitten työterveyshuoltoa on nimenomaan se, että sillä pyritään varmistamaan sitä, että ihmisen työkyky säilyisi?

Pauliina Kangas (PK):

Tärkein osa, näin minä uskallan sanoa. Tämä on mielestäni aivan se ydin, varsinkin tänä päivänä, kun puhutaan paljon myös sitten psyykkisestä kuormittuneisuudesta.

JH:

Danavaa danavee danavii. Lauri laittoi ruplan rahan jyrkän penkereen reunalle. Työterveyshuolto on tehoton ja typerä järjestelmä. Työterveyshuoltoa ei kannata romuttaa, vaan soteyhteistyötä tulee tiivistää. Työterveyshuollon pitää kestää rakentavaa kritiikkiä. Työterveyshuolto on vaikuttavaa ja tehokasta. Tässä keskenään ristiriitaisia, jopa päinvastaisia viestejä mediasta. Yleisönosastoissa debatti käy yhtä lailla puolesta ja vastaan. Ei ihme, jos kaltaiseni erityisasiantuntija Juha Hietanen on ymmällään. Onneksi työnkuvaani Työterveyslaitoksen mediaviestinnässä kuuluu ottaa asioista selvää. Työtiksestä, kuten itse sanomme, saattaa löytyä aiheesta tutkittua tietoa. Asiantuntija löytyy ainakin. Eiköhän siirrytä työelämän selikentälle.

[Tunnusmusiikkia]

JH:

Tervetuloa Työterveyslaitoksen Helsingin Topeliuksenkadun studioon ja Työtäpäivää, ylläääkäri Pauliina Kangas.

PK:

Kiitos kiitos.

JH:

Kun istumme toukokuuisena iltapäivänä, itse asiassa seisomme, vuonna 2022 täällä studiossa keskustelu työterveyshuollosta käy hyvin vilkkaana. Minkähän takia tämä työterveyshuolto on sitten niin tärkeä asia meille suomalaisille?

PK:

No varmaan ainakin sen takia, että ihan jo jos lähdetään siitä volyyymista työterveyshuolto osallistuu noin kahden miljoonan suomalaisen terveydenhuollon järjestämiseen, tavalla tai toisella. Ja siitä tulee se, että se on tietysti tuttu järjestelmä monille suomalaisille. Monella keskustelijalla on ihan se omakohtainen kokemus ja ylipäättään työllä on iso merkitys valtaosalle aikuisväestöä ja tietysti työterveyshuolto linkittyy siihen niin se koetaan tärkeänä ja tärkeää on tietysti se, että työ ei sairastuta ja siinä on se tietysti työterveyshuollon merkitys, että näin ei kävisi.

JH:

Aivan. Ja että kaikille tulisi selväksi, että missä roolissa me puhumme, niin siis Pauliina Kangas sinun työnantajasi on Työterveyslaitos, Työtis kuten me itse tätä työpaikkaamme usein nimitämme. Miten arvioit sitä, että onko tämä suomalainen työterveyshuolto uhka suomalaisille, vai onko se mahdollisuus suomalaisille?

PK:

Kyllä minä itse tietenkin ajattelen, että se on mahdollisuus ja työterveyshuollosta kun puhutaan, niin täytyy ymmärtää, että työterveyshuollon järjestämisestä on olemassa ihan tällaisia kansainvälisiä sopimuksia, jotka koskevat erityisesti sitä työn altisteiden arviointia ja työkyvyn turvaamista. Mutta se suomalainen erityispiirre tässä on se sairaanhoito, eli järjestetään sen lakisääteisen työterveyshuollon lisäksi aika laajasti. Ja tähän tietysti historia on johtanut siihen, että kun on ollut perusterveydenhuoltoon aika vajavaista se resursointi niin sitten työnantajat ovat halunneet tarjota myös sitä sairaanhoidon palvelua työntekijöille. Minä itse ajattelen, että varmasti ideaalitalanne olisi se, että perusterveydenhuollon resurssit riittäisivät paremmin työssä käyville myös ja työterveyshuolto voisi keskittyä nykyistään tehokkaammin niihin työkykyasioihin ja työpaikkayhteistyöhön. Mutta tämä on tällä hetkellä reaalitalanne ja kyllä se ilman muuta on myös mahdollisuus. Silloin, kun on sitä sairaanhoitoa Työterveyshuollossa, niin saadaan sellainen kokonaisvaltainen näkemys siitä työntekijöiden tilanteesta. Työkykyongelmiin päästään kiinni varhaisemmassa vaiheessa. Mutta kaiken kaikkiaan kyllä suomalainen työterveyshuoltojärjestelmä on merkittävässä roolissa siinä, että työelämää ja työkykyä Suomessa pystytään tukemaan.

JH:

Ja silloin kun puhutaan tuosta perusterveydenhuollosta, mistä mainitsit tuossa, niin silloin siis puhutaan tästä julkisesta järjestelmästä. Jonkun ihmisen täytyy käydä vaikkapa terveyskeskuksessa ja hoitaa joku asia kuntoon.

PK:

Joo, nimenomaan näin.

JH:

Työnantajat mielellään aina muistuttavat, että he maksavat suuren osan työterveyshuollon kuluista. Toisaalta sitten verovarojakin käytetään. Avaisitko vähän näitä perusasioita työterveyshuollon kustannuksista, että miten ne Suomessa oikein katetaan?

PK:

Joo. Työterveyshuollon rahoitus poikkeaa kyllä hyvin merkittävästi siitä julkisesta terveydenhuollosta eli työterveyshuoltohan rahoitetaan suoraan niillä työnantajien maksamilla asiakasmaksuilla, ja osaan näistä maksuista työnantaja saa sitten korvausta Kelalta. Mutta nämä Kelan maksamat korvausrahat eivät ole sellaista yleistä verokertymää, vaan ne ovat sellaista korvamerkittyä työtulovakuutusrahaa, jota puolestaan sitten työnantajat ja joltain osin myös palkansaajat maksavat. Eli kaiken kaikkiaan työnantajien osuus kokonaiskustannuksista on 70–80 prosenttia. Se valtion osuus on alle puoli prosenttia näistä kustannuksista. Toki työnantaja saa vähentää näitä työterveyshuollon kustannuksia myös verotuksesta aivan niin kuin tietysti mitä tahansa toimintaansa liittyviä, tai ei nyt mitä tahansa mutta monia toimintaansa liittyviä kustannuksia, että ei tämä työterveyshuollon verovähennysoikeus ole mikään erityinen.

JH:

Aivan. Ja tuossa pistää ainakin minun silmäni se, että kun palkansaajakin maksaa kuitenkin osan niistä kuluista, niin onko se käytännössä sitten niin, että palkansaajan tässä mielessä kannattaa käyttää niitä työterveyshuollon palveluja, jos kerran työpaikka on?

PK:

No kyllä minä sanoisin näin, että ilman muuta kannattaa silloin, kun se on mahdollista. Tietysti ne työterveyshuollon sopimukset ovat sitten erilaisia eri työnantajilla, eli toisilla kuuluu sitten laajemmin siihen sairaanhoitoa, toisilla ei välttämättä lainkaan.

JH:

Minulla itselläni on kaikkiaan jo, huh huh, muutaman vuosikymmenen työhistoria takana ja toivottavasti sitten niitä työvuosia vielä on mahdollisimman paljon edessäkin, tykkään työstäni. Se, mikä minua itseäni on työterveyshuollossa vuosien varrella ilahduttanut aika paljonkin on se, että olen saanut erilaisia terveysterveyspalveluja jopa ihan saman katon alta, kuin missä työpiste on, näin on käynyt pari kertaa. Jokainenhan meistä elää siinä omissa pikku kuplassaan. Miten harvinaista se on, että tämä työterveys tosiaan sijaitsee samassa osoitteessa, kuin missä työtkin tehdään?

PK:

Kyllä edelleen osalla yrityksiä on tällainen niin sanottu integroitu työterveyshuolto, joka tarkoittaa sitä, että se yritys tuottaa itse ne työterveyshuoltopalvelut ja silloin tyypillisesti se toimipiste työterveyshuollossa on siellä yrityksen tiloissa. Mutta sen lisäksi yksityisesti tai julkisomisteisesti tuotetulla työterveyshuollolla voi olla näitä toimipisteitä esimerkiksi isojen työpaikkojen yhteydessä. Mutta jos katsotaan isoa kuvaa, kaikkia

palkansaajia, niin ei se tänä päivänä enää ihan kauhean tavallista ole, että olisi siellä omassa työpisteessä se työterveys.

JH:

Ne ovat näitä isoja työnantajia, että silloin se on tarkoituksenmukaistakin järjestääkin tällä tavoin.

PK:

Joo, näin juuri.

JH:

Siinä varmaan säästyy jo sitten työaikaakin käytännössä, kun se voidaan siinä työpäivän yhteydessä hoitaa joku pienempi asia.

PK:

Ilman muuta.

[Tunnusmusiikkia]

Puhuja 3:

Osallistu keskusteluun hashtagilla #työtäpäivää.

JH:

Miten tärkeä osa sitten työterveyshuoltoa on nimenomaan se, että sillä pyritään varmistamaan sitä, että työkyky säilyisi?

PK:

Tärkein osa, näin minä uskallan sanoa. Tämä on mielestäni aivan se ydin, varsinkin tänä päivänä, kun puhutaan paljon myös sitten psyykkisestä kuormittuneisuudesta. Siinä työkyvyssä on tietysti monta näkökulmaa, on toisaalta se työntekijän pysyminen työelämässä, siitä on iso inhimillinen merkitys sille työntekijälle itselleen. Toisaalta työhön liittyvien sairauksien ja oireiden tunnistus liittyy työkykyyn. Ja tietysti sitten yhteiskunnalliselta tasolta kun katsotaan, niin hyvinvointiyhteiskunnan säilymiselle on tietysti elinehto, että työikäiset pysyvät työkykyisenä ja töissä. Ja väestörakenne kun meillä on muuttumassa ja huoltosuhde kasvamassa, niin tämä näyttäytyy entistä tärkeämpänä. STM teki muutama vuosi sitten selvityksen, jonka mukaan menetetyt työpanoksen kokonaiskustannukset Suomessa ovat peräti 24 miljardia euroa joka vuosi. Tämä tulee siis siitä, kun työikäiset sairastavat, heitä hoidetaan terveydenhuollossa, työikäiset saavat sairaspäivärahoja, ovat poissa töistä, työkyvyttömyyseläkkeellä, työtapaturmia, muita tapaturmia, eli laaja

kokonaisuus sinänsä, mutta huomioitavaa on siinä, että siitä kokonaisuudesta sairaanhoidon kustannukset, se, kun työikäisiä hoidetaan terveyskeskuksessa, sairaalassa, työterveyshuollossa, meidän järjestelmässämme, niin ne kattavat alle kolmanneksen. Eli tästä 24 miljardista suurin osa tulee siitä, kun työikäiset eivät ole siellä töissä ja tähän asiaan pitää vaikuttaa tässä meidän yhteiskunnassamme, ja minä olen joskus puhunut sellaisesta rakenteellisesta työkyvyttömyydestä. Tarkoitan sitä, että osin tällaista järjestelmälähtöistä ongelmaa siinä työkyvyssä, eli vaikkapa sitä, että terveyskeskuksessa tai sairaalassa kirjoitetaan vähän niin kuin varmuuden vuoksi pitkiä sairaspoissaoloja. Se on ihan inhimillistä, ei välttämättä ole tiedossa sitä seuraavaa kontrolliaikaa, ei ole resursseja antaa sitä, ei ehkä toisaalta osata myöskään ohjata potilasta työterveyshuoltoon, missä voitaisiin aktiivisesti sitä työkykyä ja työhön paluuta tukea. Ja tällaisiin asioihin mielestäni pitäisi entistä enemmän kiinnittää huomiota, kun puhutaan työkyvystä. Eli ei vastakkainasettelua työterveyshuolto ja julkinen terveydenhuolto, vaan yhteistyötä, jonka avulla päästään myös työkyvyttömyysasioissa eteenpäin.

JH:

Pysähdytään vähän siihen lukuun, siis se kyllä, pikkaisen minulla kahvi läikkyi tuossa, 24 miljardia euroa.

PK:

Kyllä, se on kova luku. Se on tietysti aika vaikea laskea, koska siihen vaikuttaa niin monet tekijät ja mikä se tuottavuuden menetys, mutta ennen kaikkea se tulee siitä tuottavuuden menetyksestä.

JH:

Eli jos siitä osakin saataisiin, niin se olisi kaikille meille veronmaksajille hyödyksi silloin.

PK:

Kyllä, nimenomaan näin.

JH:

Tosiaan perheen pienimmille vinkiksi, että siinä on tosiaan yhdeksän nollaa perässä siinä summassa, että se on suuri rahamäärä tällaisessa maassa, jossa valtion vuosittainen budjetti on siinä ehkä tuplasti tuo summa suunnilleen suuruusluokkaa. Tässä on kuultu paljon positiivista, nyt olet kertonut myönteisiä puolia Pauliina Kangas tästä työterveyshuollosta, mutta sitten toisaalta kuuluu niitä toisenlaisia näkemyksiä myöskin, otetaan nyt vaikka terveysturvallisuusjohtaja Mika Salminen THL:stä, hän puhui ihan toiseen suuntaan tässä ja käynnisti itse asiassa aikamoista keskustelua sen jälkeen ja minä itse olen yrittänyt mittailla monia asioita sen mukaan, että mitä minä kollegoiltani kuulen kahvipöytäturinoissa ja tosiaan se, mitä vuosikymmentenkin ajan moni on kiitellyt on, että vaikkapa influenssapiikin voi saada työterveydestä, samoin fyssärille voi päästä silloin, kun niskaa särkee ja kaikki on tätä myöten tosi hyvin. Mutta mistä arvelet, että sitten se johtuu, että tosiaan tätä kritiikkiä löytyy? Että ei Mika Salminen siinä yksin ole, että nostaa tällaista aika kovaakin puhetta.

PK:

Joo, ei ole yksin kyllä ja itse olen pohtinutkin sitä aika paljon ja kyllä se varmaan kumpuaa siitä eriarvoisuuden tunteesta, että kaikille suomalaisille ei ole tarjolla yhtä helposti saatavia palveluita, se on totta. Ja puhutaan työikäisten ohituskaistasta lääkäriin hoidattamaan flunssaa ja mustelmia. Sellainen epäreiluuden kokemus, se on aika vahva tunne ja se värittää tätä keskustelua paljon, mutta liikaa ei saisi mennä sen tunteen taakse, vaan oikeasti sitten katsoa aidosti sitä kokonaisuutta ja miettiä nimenomaan näitä faktoja, mikä on se rahoituspohja, mikä on työterveyshuollon perustehtävä, mikä on toisaalta sitten se lakipohja siellä. Eli kyllä näissä kommentteissa vähän näkyy sitä, että ei välttämättä sitten ehkä tunneta kuitenkaan aivan perinpohjin tätä järjestelmää.

JH:

Eli tämä lakipohja siis tarkoittaa sitä, että laissa säädetään niin, että työnantajan täytyy järjestää nämä työterveyspalvelut, oli se minkä kokoinen työnantaja tahansa.

PK:

Kyllä. Työterveyshuoltolaki sanoo, että silloin, kun henkilö toimii palkansaajana, niin hänelle pitää järjestää tämä työterveyshuolto, joka sisältää vähintään tämän, puhutaan lakisääteisestä työterveyshuollosta, mikä kattaa erityisesti tällaista ennalta ehkäisevää toimintaa.

JH:

Ylilääkäri Pauliina Kangas, kun käytit näitä sanoja tunne ja kokemus, ne ovat tällaisia aika vanhoja, vahvoja sanoja tällaisissa yhteyksissä, tarkoitatko siis sitä, että se eriarvoisuus ei ihan täysin olekaan totta?

PK:

No en oikeastaan, kyllähän se on eriarvoista. Mutta sitten pitää mennä vähän syvemmälle sieltä, että miksi se on eriarvoista, mitä sille voisi tehdä ja nimenomaan juuri se, että jos puhutaan eriarvoisuudesta, siitä, että työssäkäyvät saavat nopeasti hoitoa, kun taas sitten muut joutuvat jonottamaan pidemmän aikaa, niin onko se sitten nimenomaan sen työterveyshuollon syy, että tämä on eriarvoista, vai pitäisikö enemmän katsoa sitten sitä perusterveydenhuoltoa ja miettiä, että kuinka sitä voisi parantaa.

JH:

Niin että se ei ole välttämättä jos tämä työterveydenhuolto on hyvin hoidettu, niin se ei ole sieltä julkisesta eli perusterveydenhuollosta pois?

PK:

Ei, näin minä itse vahvasti ajattelen, ei ole pois.

JH:

Joo. Siinä on kuitenkin niitä puolia tavallaan, että se voi jopa vähentää painetta siellä, missä niitä resursseja ei aina ole riittävästi. Suomessa on satoja kuntia, ja kaikissa ei pystytä niin hyvin hoitamaan.

PK:

Kyllä, juuri näin ja edelleen palaan vähän siihen työkykyasiaan, että jos me pystymme tällä työterveyshuoltojärjestelmällä, tai kun me pystymme sillä vaikuttamaan, niin sillähän on iso kansantaloudellinen merkitys ja riittää rahaa sinne julkiseen rahapussiin sitten hoitaa paremmin sitä julkistakin terveydenhuoltoa.

[Tunnusmusiikkia]

Puhuja 3:

Osallistu keskusteluun hashtagilla #työtäpäivää.

JH:

No mistä se sitten johtuu, ja missä suhteessa tämä työterveyshuolto voi aika ajoin olla paljon parempaa, kuin tämä julkinen terveydenhuolto, mikä se perussyy siihen on?

PK:

Työterveyshuollon valttina on ehdottomasti se suora yhteys sinne potilaan työpaikkaan, työntekijän työpaikkaan. Se on ihan ainutlaatuista tässä terveydenhuoltojärjestelmässä, muilla toimijoilla ei ole sellaista mahdollisuutta. Eli pystytään työnantajan kanssa yhdessä miettimään esimerkiksi työnmuokkauskeinoja tai muita tukikeinoja, että työntekijä pärjäisi siellä työssä paremmin. Ja se työkykyosaaminen on erittäin vahvaa tietysti nimenomaan työterveyshuollossa. Hoidon jatkuvuus voi joskus olla työterveyshuollossa parempaa, mutta toisaalta työterveyshuollossa kuitenkin sitten ne sopimukset rajoittavat sitä sairaanhoitoa, eli useinkaan ei ole mahdollista eikä myöskään tarkoituksenmukaista, että kaikki se perustason sairaanhoito tapahtuisi työterveyshuollossa. Itse siinä sairaanhoidon tasossa tuskin on mitään selvää eroa sinne terveyskeskukseen tai perusterveydenhuoltoon. Mielestäni oikeastaan ei ole mielekäästä vertailla työterveyshuoltoa terveyskeskukseen, koska molemmilla on se oma erityistehtävänsä, jota ne hoitavat, että tämä on vähän hassu vertailu oikeastaan.

JH:

Niin aivan, jos ajattelee vaikka tuota Hietasen äidin poikaa, joka nyt on äänessä, niin minähän tulen elinkaareni aikana käyttämään erilaisia palveluja. Minulla on kouluterveydenhuolto, sitten myöhemmin se voi olla työterveydenhuolto ja nyt on onnekaasti olen saanut olla töissä ja käyttää niitä palveluja. Myöhemmin se sitten voi jos eläkepäiviä, nyh, siunaantuu vielä, elinpäiviä pidemmälle, niin sittenhän se voi olla, että se on sitä julkista terveydenhuoltoa tai yksityisiä palveluita.

PK:

Kyllä, nimenomaan ja se työikäisen status niin sanotusti, sehän voi vaihdella. Välillä voi olla työttömänä, välillä voi olla opiskelija, välillä vanhempainvapaana, ja sitten taas työssä. Ja vaikka olisi työssä ja työterveyshuollon asiakkaan, niin aika monet käyttävät silti siinä rinnalla sitä perusterveydenhuoltoa ihan sen takia, että se työterveyshuoltosopimus ei kata kaikkea sitä sairaanhoitoa.

JH:

Aivan. No tuosta kattavuudesta juuri jos puhumme siitä, niin kuinka paljon siinä tällaista variaatiota, vaihtelua on, että kuinka kattavat työterveyspalvelut on järjestetty?

PK:

Kyllä aika paljon on, eli tosiaan se lakisääteinen minimi tarkoittaa sitä, että tehdään terveystarkastuksia, ennaltaehkäisevää työkykytoimintaa, annetaan tietoja ja neuvontaa, pureudutaan niihin työn altisteisiin ja työn kuormitukseen, mikä on mielestäni se tärkein työterveyshuollon tehtävä. Mutta silloin siihen ei kuulu sitä sairaanhoitoa sitten lainkaan, mutta sitten taas joillakin työnantajilla on hyvinkin laajat palvelut, kuuluu laajasti erilaisia tutkimuksia, erikoislääkärin konsultaatioita, jopa vaikka lyhyt psykoterapia, vaikka se ei Kela-korvattavaa toimintaa olekaan. Eli kyllä siinä aika paljon on variaatiota. Jos ajatellaan sitä, että kuinka suurella osalla työterveyshuollon henkilöasiakkaista on se sairaanhoito ainakin jossakin laajuudessa, niin puhutaan noin 90 prosentista, että kuitenkin valtaosalla on jonkin verran sitä sairaanhoitoa.

JH:

Entä sitten tämä ennaltaehkäisevä terveyspalvelu, minkälaista se luonteeltaan voi olla?

PK:

Kyllä se voi olla hyvin laadukasta ja itse ajattelisin, että ainakin merkityksellistä. Eli tosiaan näitä, on tärkeää se yksilötason toiminta, eli tuetaan sitä työntekijää siinä työuralla, tuetaan työkykyä, ohjataan kuntoutukseen, annetaan tietoa ja ohjausta niihin työn kuormitustekijöihin liittyen, tuetaan työkykyä ja työhön palaamista esimerkiksi pitkän sairauspoissaolon yhteydessä, tutkitaan, jos herää ammattitautiepäily. Mutta tärkeä huomioida, että se ei rajoitu siihen yksilötoimintaan, vaan työterveyshuollossa on tärkeää myös sitten se työpaikan kanssa yhdessä tehtävä työ, eli seurataan noin niin kuin kokonaisuudessaan sitä työntekijöiden jaksamista, mietitään, miten saadaan ne työolosuhteet parannettua siten, että työntekijät pärjäisivät sitten mahdollisimman hyvin terveisinä ja työkykyisinä siinä työssä. Eli kyllä se hyvin laajaa toimintaa on se niin sanottu pelkkä lakisääteinenkin toiminta, ja se on nimenomaan juuri sitä oikein ydintehtävää työterveyshuollossa.

JH:

Joillain työpaikoilla on sitten asiat järjestetty niin, että on sovittu tämän työterveyspalveluja tuottavan tahon kanssa, vaikka nyt sitten Mehiläinen, Terveystalo, Aava, näitä työterveyspalveluja tuottavia tahoja on tosi paljon erilaisia, hyvin sellainen kattava palvelu on sovittu. Niin miten sinä arvioit sitä, että minkälaista käytännössä konkreettisesti on sellainen paras työterveyspalvelu, jota Suomessa voi rahalla saada?

PK:

Paras on sellainen, että tehdään aktiivisesti työtä yhdessä sen työpaikan kanssa. Eli mietitään niitä työpaikan tarpeita, mikä on se, minkälaista kannattaa tehdä, että se ei ole one size fits all, vaan nimenomaan katsotaan työpaikkakohtaisesti, että mitä tämä työpaikka tarvitsee, minkälaisia palveluita, että työntekijät voivat mahdollisimman hyvin. Mutta sitten jos puhutaan taas siitä sairaanhoidosta, niin kyllä tosiaan niissä on hyvin paljon eroja ja voi olla hyvin laajoja, magneettitutkimukset saattavat kuulua ja tosiaan näitä eri terapiapalveluita ja muita, että varmasti se voi olla sellainen rekrytointivaltti työpaikalle, mutta ennen kaikkea minä itse ajattelen niin, että työnantajat kokevat itse hyötyvänsä siitä, kun heidän työntekijänsä pääsevät nopeasti tarvittaviin tutkimuksiin ja hoitoihin, eikä tarvitse sitten välttämättä jonottaa pitkään ja voi vaikuttaa sitä kautta sairaspoissaoloihin ja tuottavuuteen.

JH:

Niin, tuo rekrytointivaltti, tuo on mielenkiintoinen juttu, että totta kai silloin, kun haetaan osaavaa työvoimaa ja työvoimapulaa on monilla aloilla monin paikoin eri puolilla maata, niin silloin kannattaa tätäkin puolta nostaa, jos nämä asiat on hyvin hoidettu.

PK:

Kyllä.

JH:

Ja se näkyy usein näissä työpaikkailmoituksissa, että meillä on hyvä työterveyshuolto, tule meille töihin.

PK:

Joo, samaan olen kiinnittänyt huomiota.

JH:

Onko siitä tietoa yhtään, että kuinka hyvin se vetää palkan lisäksi?

PK:

En tiedä, onko sitä tutkittu, varmaan sitten työnantajapuolella voisi olla tästä jotain tietoa paremmin, minulla itselläni ei ole näkemystä siitä, että kuinka se vaikuttaa. Tuskin se ihan merkityksetöntä on.

[Tunnusmusiikkia]

JH:

Yli lääkäri Pauliina Kangas Työterveyslaitoksesta, poimitaanpa nyt muutama useampaankin kertaan kuultu väittämä, joista olen ymmärtänyt ainakin Työterveyslaitoksen asiantuntijoiden olevan toista mieltä kuin näiden väitteiden esittäjät. Yksi väite on siis sellainen, että viekö työterveyshuolto resursseja perusterveydenhuollolta, miten arvioit?

PK:

Kaiken kaikkiaan tämä perusterveydenhuollon resurssipula niin onhan tosi tosi kurja juttu ja pitkällä aikavälillä syntynyt tilanne ja se on mielestäni se ydin, mihin tässä pitäisi keskittyä. Eli lisää resursseja sinne perusterveydenhuoltoon, että tällä hetkellä monissa terveyskeskuksissa se hoidon jatkuvuus saattaa olla heikkoa, mahdollisuus pitkiin potilas-lääkäri -suhteisiin, sellaiseen vaikuttavaan kokonaisvaltaiseen hoitoon, se voi olla vähän heikentynyt ja hoitohenkilökunta kokee varmasti sellaista riittämättömyyttä. Ja hoitajia ja lääkäreitä siirtyy muille erikoisalaille, myös työterveyshuollon erikoisalalle. Suomessa kuitenkin työntekijöillä on vapaus valita ala ja työpaikka, johon he hakeutuvat. Ei sitä voi estää, laittaa ovia lukkoon, mutta se pitäisikin kääntää taas se katse sinne, että miten se saataisiin houkuttelevammaksi työpaikaksi se perusterveydenhuolto. Tiedän paljon yleislääketieteen erikoislääkäreitä, jotka aidosti haluavat tehdä sitä monipuolista, arvokasta työtä terveyskeskuksissa, mutta tällä hetkellä ne työolosuhteet ovat sellaiset, että se ei ole mahdollista.

JH:

Ja yksi juttu totta kai kun puhutaan näistä kustannuksista on se, että kuten tuossa edellä kerroit, niin työnantajat maksavat ison osan, 70–80 prosenttia näistä työterveyshuollon kustannuksista. Myös työntekijät maksavat omissa maksuissaan osan siitä. Osa on toki niitä verovaroja, mutta että jos tätä siirrettäisiin sinne, työterveyshuoltoon, tavallaan sitä panosta siirrettäisiin tuonne julkiseen terveydenhuoltoon, siis perusterveydenhuoltoon, niin eihän sinne varmaan tätä työnantaja- ja työntekijärahaa saataisi, vai miten sinä arvioit?

PK:

Ainakin se olisi hyvin pitkien ja vaikeiden keskustelujen tulos, jos siihen päädyttäisiin. Eli tottahan se on, että se Kela-raha, mikä tulee sieltä työtulovakuutuksesta, mikä on korvamerkittyä työterveyshuoltoon ja mihin tosiaan sitten työnantajat ja työntekijät osallistuvat, niin onhan sellaista esitetty, että se on veroluontoinen raha, joka voitaisiin vaan päättää, että laitetaan se perusterveydenhuollon sinne budjettiin. Voihan sitä ajatella, jos tehdään pieni ajatusleikki, katsotaan, että laitettaisiin se sinne ja lopetetaan sairaanhoito

työterveyshuollosta kokonaan. Se tarkoittaisi sitä, että noin 1 800 000 henkilöä, heidän sairaudenhoitonsa siirtyisi kokonaan terveyskeskuksen harteille. Ja niin kuin tiedämme, tämä terveyskeskusten tilanne tällä hetkellä, siellä on pitkät jonot, on resurssipulaa, niin eihän tämä varmaan helpota sitä, että 1 800 000 siirtyisi sinne.

JH:

No hyvä, jos me näin teoreettisesti puhumme niin osa heistä toki käyttääkin jo niitä osaan vaivoistansa.

PK:

Tämä on ihan totta, tämä on totta kai ihan totta, mutta se julkinen raha, se työtulovakuutusraha, se kattaa siitä 1 800 000 henkilön sairaanhoidosta siellä sairaanhoidosta siellä työterveyshuollossa noin 40 prosenttia ihan Kelan tilastoista kun katsotaan sitä. Eli sitä 1 800 000 henkilöä seuraisi vain 40 prosentin budjetti sinne julkiseen terveydenhuoltoon. Ja vaikka me huomioisimme sen työnantajan saaman veroedunkin, niin ei se siitä paljoo kasva, että jäädään silti alle 60 prosentin kattavuuteen siinä rahoituksessa, jolloin siellä olisi sitten aika paljon pidemmät jonot, vielä vähemmän resursseja ja sitten olisivat ne työkäiset siellä samassa jonossa. He saisivat hitaammin palveluita, sairaanhoito heillä viivästyisi, ehkäpä sairaspoissaolot todennäköisesti lisääntyisivät, työkyvyttömyyskustannukset lisääntyisivät, ja sitten siellä olisivat samassa jonossa edelleen ne eläkeläiset ja työttömät ja lapsiperheet siinä samassa, nyt jo pidentyneessä jonossa, että eihän se heidänkään tilannettaan parantaisi. Jos puhumme tästä eriarvoisuudesta, niin varmasti me tällä saisimme sitä tasattua, mutta mikä olisi sitten hinta, että onko tämä se oikea tapa. Itse näkisin kyllä vahvasti, että ei, ei ole. Jos perusterveydenhuolto saadaan selvästi vankistettua, sinne kunnon resurssit, niin varmasti on tarkoituksenmukaista, että myös työkäisten sairaudenhoitoa siirtyy sinne enenevässä määrin, mutta tämä marssijärjestys pitäisi olla tämä, että ensin perusterveydenhuolto kuntoon, ja sitten katsotaan, että miten voidaan järkevästi nämä palvelut tuottaa.

JH:

Yksi silloin tällöin kuultu hyvin kriittinen väittämä on se, että työterveyshuollossa valuu julkista rahaa, työturvavakuutukset, veroedut, monikansallisille terveysjärjesteille ja veroparatiiseihin. Mitäs tähän väittämään sanot?

PK:

Tähän minä aloittaisin, että ihan ykkösasiana pitäisi olla se, että suomalaisten terveydestä ja työkyvystä pidetään tehokkaasti ja vaikuttavasti huolta, oli se tuottaja sitten julkinen tai yksityinen toimija. Työterveyshuolto on ehkä vähän erityinen terveydenhuollon ala sen takia, että siellä tosiaan se maksaja on pääasiassa se työnantaja, jolloin sillä myyjällä, työterveyshuollon palveluntuottajalla, on vahva insentiivi, vahva kannustin tuottaa palveluita asiakaslähtöisesti ja vaikuttavasti, koska työnantajat päättävät, että jos ei se tyydytä, niin he äänestävät jaloillaan ja menevät seuraavalle luukulle. Ja tämä työterveyden toimiminen markkinatalouden ehdoilla niin se on johtanut siihen, että ala on myös yksityistynyt voimakkaasti. Mutta kyllä edelleen työterveyshuoltoa tuotetaan myös julkisomisteisessa työterveyshuollossa ja työpaikkojen itse omistamissa työterveyshuolloissa. Ja tämä on mielestäni sellainen laajempikin kysymys, että jos puhutaan

terveydenhuollon yksityistämisestä, niin eihän se koske vain työterveyshuoltoa, että kyllähän meillä on paljonkin kokonaan ulkoistettua terveyskeskustoimintaa, joka tuotetaan täysin yksityisten toimijoiden resursseilla julkisen rahan maksamana, eli kyllä tässä sitten pitäisi käydä aika perustavanlaatuista keskustelua sitten siitä, että saako ylipäättään terveystalvuuja tuottaa yksityisesti, saako sillä tienata, että tuotetaan terveystalvuuja.

JH:

Niin, voidaan puhua yksityisistä palveluntuottajista, mutta sitten voidaan myöskin panna sitä painoa sinne, että on näitä monikansallisia terveystalvuuja, jotka tälläkin alalla totta kai kilpailevat, tämä on globaali maailma.

PK:

Tämä on globaali maailma ja lainsäädäntö Suomessa on sellainen, että ei sitä ole haluttu estää, ja en minä nyt tiedä, onko se oikein tarkoituksenmukaistakaan. Kyllä monikansallisissa terveystalvuuissa tehdään myös varsin hyvää työterveyshuoltoa. Mielestäni se ykkönen pitäisi olla, että kuinka hyvää työterveyshuoltoa tehdään, että siitä lähdetään liikkeelle.

JH:

Usein sanotaan myös, että työterveyshuollon vaikuttavuudesta työkykyyn ei löytyisi näyttöä. Mitäs sinä sanot, onko tästä todisteita, löytyykö tällaista näyttöä?

PK:

Löytyy, kyllä näyttöä löytyy. Tietysti se, mikä on riittävästi niin se on sitten toinen kysymys, mutta esimerkiksi mielenterveyshäiriöiden hoidossa on lupaavia tutkimustuloksia siitä, että työpaikan ja työterveyshuollon yhteistyöllä ja tällaisella ennaltaehkäisevällä työotteella saadaan merkittäviä vaikutuksia mielenterveysperusteisiin sairaspöissaoloihin. Ja sitten on esimerkiksi tämä työtötoimintamalli, jossa erikoissairaanhoidosta kirjoitetaan tietyissä diagnooseissa aiempaa selvästi lyhyempi sairaspöissaolo ja potilas ohjataan työterveyshuoltoon. Työterveyshuolto sitten tekee työkyvyn arvion ja aktiiviset työkyvyn tukitoimet, niin tästä mallista on myös alustavia tutkimustuloksia, jotka selkeästi osoittavat, että pystytään aika merkittävästikin sairaspöissaoloja lyhentämään, erityisesti ortopedisten leikkausten jälkeistä sairaspöissaoloa, siitä on jo näyttöä ja pyritään saamaan nyt sitten laajaa näyttöä myös muista, esimerkiksi mielenterveysperusteisista sairaspöissaoloista. Täytyy saada nykyistä enemmän tietoa ja sitten toisaalta tehdä tutkimustulosten perusteella sellaisia johtopäätöksiä, että jos löytyy toimia, jotka eivät ole vaikuttavia, niin niitä ei kannata tehdä, eli myös sitten oikeasti viedä käytäntöön sitä tutkimustietoa. Ja selvää on, että työterveyshuoltoa tulee kehittää ja toimintaa edelleen parantaa ja tutkimus on siinä sitten hyvä väline tekemään niitä asioita, mitkä ovat vaikuttavia.

JH:

Eli sitä tutkittua tietoa tästä työterveyshuollon vaikuttavuudesta työkykyyn, sitä hankitaan kaiken aikaa ja näistä tutkimushankkeista, MYÖTE-hankkeesta ja TYÖOTE-hankkeesta, näistä löytyy lisätietoa Työterveyslaitoksen verkkosivuilta ttl.fi. Tässä TYÖOTE-hankkeessahan on sitten SMT:n rahoitusta ja MYÖTE-hankkeessa on Euroopan sosiaalirahaston ESR-rahaa.

[Tunnusmusiikkia]

JH:

Ylilääkäri Pauliina Kangas, kun on seurannut tähänastista keskustelua, niin näyttää aika päivänselvältä, että tähän työterveyshuoltoon yhdistetään tosi paljon sellaisia uskomuksia, jotka sitten aika pian osoittautuvat vääräksi, kun ne faktat lyödään pöytään. Mistä tämä voi johtua kaikkiaan?

PK:

Varmasti ihan siitä, että järjestelmä on aika laaja, monipuolinen, siinä on monenlaisia lakeja, mitkä siihen vaikuttavat ja suhteellisen vähän on ehkä kuitenkin niitä asiantuntijoita, jotka tuntevat sen työterveyshuollon kentän perusteellisesti yksityiskohtia myöten. Yksi leimaava piirre tässä keskustelussa on nimenomaan se, että ei ymmärretä sitä työterveyshuollon laki- eikä rahoituspohjaa, ja toisaalta keskustelussa usein sekoittuu se lakisääteinen työterveyshuollon ydin siihen vapaaehtoisesti järjestettyyn sairaanhoitoon, että puhutaan vähän eri asioista. Mutta varmasti näkemyksiä haluavat kertoa monet sellaisetkin tahot, jotka tuntevat vain jonkun siivun tästä aihepiiristä, ja se on tietysti ihan inhimillistä ja se heille sallittakoon.

JH:

Niin, sitten on näitä intressiryhmiä, että tässä on keskustelussa mukana totta kai niitä, joiden edut ovat kyseessä. Miten sitä arvioit, näkyykö tämä tässä keskustelussa tällä hetkellä, tunnistatko asiantuntijana, ammatti-ihmisenä heti, että kenen suulla puhutaan?

PK:

Täytyy myöntää, että kyllähän se vähän kuuluu monesti se tausta siellä, ja saattaa olla, että tulee vähän tällaista yksipuolista tietoa yhteiskunnallisessa keskustelussa, mikä on tietysti ihan luonnollista. Mutta en minä usko, että mitään väärää tietoa tahallisesti annettaisiin, että en minä sellaista ole tässä keskustelussa nähnyt.

JH:

Kyllä.

Puhuja 3:

Osallistu keskusteluun hashtagilla #työtäpäivää.

JH:

Poliitikot ovat olleet aika pidättyväisiä toistaiseksi puhumaan tästä työterveyshuollosta, nyt puhutaan tässä lähihistoriaa viimeisen puolen vuoden aikana vaikka. Minkä takia?

PK:

Varmasti varovaisuus voi johtua siitäkin, että kokenut päättäjät tietää, ettei välttämättä kannata hirveän vahvasti tähän ottaa kantaa, varsinkaan silloin, jos se oma tietämys ei ole vielä ihan kattava. Ja se on tietysti viisastakin, että taustoihin kannattaa tässä aiheessa, tässäkin aiheessa perehtyä huolella ja kyllä minä uskoisin, että tämä keskustelu myös sitten poliitikkojen suunnalta kiihtyy, kun mennään lähemmäs eduskuntavaaleja.

JH:

Että tästä tullaan puhumaan, se on varmaan todellakin aika päivän selvää tässä vaiheessa jo. Yksi asia, josta ehkä sitten olisi löydettävissä jonkinlaisia synergiaetuja suomalaisessa terveydenhuollossa on se, että työterveyshuollon ja nyt täytäntöönpanovaiheeseen etenevän sote-uudistuksen välistä suhdetta, että sinnehan on toivottukin eri suilla jonkunnäköistä yhteistyön kehittämistä. Mitä tästä ajattelet?

PK:

Ilman muuta olen sitä mieltä, että se on todella kannattavaa toimintaa ylipäätään se, että hyvinvointialueilla koordinoidaan sitä työikäisten palvelukokonaisuutta vastaavasti kuin lasten ja perheitten ja ikääntyvien palvelukokonaisuutta, että työikäiset muodostavat sen kuitenkin 62 prosenttia väestöstä ja hyvinvointialueilla on väestövastuu myös niistä työikäisistä, ja työterveyshuolto kannattaa ottaa siihen mukaan yhtenä toimijana ja vaikka ollaan organisatorisesti erillään, rahoituksellisesti erillään, niin se ei tarkoita sitä, etteikö siinä toiminnassa voida tehdä tehokkaasti, aktiivisesti yhteistyötä.

JH:

Työterveyshuoltohan kokonaisuutena on ajat sitten jätetty poliittisella päätöksellä sote-uudistuksen ulkopuolelle. Jos minä muistan oikein, niin se on liittynyt siihen, että sote-uudistus on ollut muutenkin jo niin valtavan laaja kysymys että vielä tämän asian ymppääminen, mutta uskotko, että näitä tosiaan jollain tavoin sitten löydetään niitä yhteisiä intressejä ja sitä yhteistä kehittämispintaa?

PK:

Kyllä minä uskon, että löydetään, ja toivon ainakin, että niin tapahtuu. Koska kyllä se on sellainen win-win - tilanne, että hyvinvointialue kaikkine asukkaineen hyötyy siitä, terveydenhuollon toimijat hyötyvät siitä ja

työterveyshuollon toimijat myös hyötyvät siitä, että tehdään aktiivisesti yhteistyötä. Ja tosiaan ei tarvitse olla samaa organisaatiota, ei se tarvitse sitä, että mennään sinne saman sateenvarjon alle siinä rahoituksessa tai organisaatiomallissa, mutta silti pystytään tekemään kyllä aktiivisesti sitä yhteistyötä niin, että nimenomaan se työikäinen henkilö, työssäkäyvä henkilö saa oikeat palvelut oikeasta paikasta tarkoituksenmukaisessa laajuudessa.

JH:

Miten muuten tässä keskustelussa kaikkiaan arvioit tätä Työterveyslaitoksen omaa roolia?

PK:

Kyllä minä ajattelen, että me olemme ennen kaikkea sellainen asiantuntijaorganisaatio. Tarjotaan faktaa, sitä tietopohjaa tälle keskustelulle. Tietysti halutaan myös kehittää tätä järjestelmää ja tämä on hyvä, että tätä keskustelua käydään. Tuodaan tutkittua tietoa, näkökulmia, erilaisia ajatuksia, että miten sitä työterveyshuoltoa voitaisiin kehittää ja toisaalta sitten, kun kehitettävää ilmenee, niin sitten tuodaan myös sitä tutkittua tietoa siihen päätöksenteon tueksi. Mutta sellaiseen kilpahuudantaan ei mielestäni tässäkään asiassa kannata ryhtyä. Ja Työterveyslaitoshan ei ole mikään työterveyshuollon palveluntuottajien asian ajaja, eli meidän tehtävämme on katsoa asiaa laajemmin, pohtia nimenomaan sitä, mikä on suomalaiselle työelämälle, niin työntekijöille kuin työnantajille parasta. Ja meillä Työtiksellähän on sloganina "Hyvinvointia työstä" ja itse minä kyllä ihan aidosti ajattelen ja uskon niin, että kun me edistämme mahdollisimman tehokkaasti työkykyä, työssä jaksamista, työssä viihtymistä, niin me pääsemme siihen tilanteeseen, että se hyödyttää laajasti koko yhteiskuntaa, myös niitä työelämän ja työterveyshuollon ulkopuolella olevia.

JH:

Kyllä. Tässä se asetelma tuli kuin apteekin hyllylle sitten, että tosiaan asiantuntemusta ja faktoja pöytään täältä Työterveyslaitoksesta. Oikein paljon kiitoksia ylilääkäri Pauliina Kangas Työterveyslaitoksesta.

PK:

Kiitos. Tämä oli oikein mielenkiintoinen ja mukava keskustelu.

JH:

Tässä oli tällä kertaa erikoisjaksomme Työtäpäivää-podcastissa. Kaikki ovat tervetulleita tähän keskusteluun, ja jos vaikkapa Twitterissä tästä aihepiiristä käy keskustelua, niin kannattaa hashtagina käyttää #työterveyshuolto ja tällä tavoin kun sen asiansanan siihen liittää, niin pääsee tähän meidänkin keskusteluun varmaan aika nopeasti mukaan.

[Tunnusmusiikkia]